

Nr 117.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående pension åt vissa i statens tjänst anställda personer m. fl.; given Stockholms slott den 10 mars 1948.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredraganden under punkterna 1:o—16:o hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

John Ericsson.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 10 mars 1948.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, ERICSSON, MOSSBERG, KOCK.

Statsrådet Ericsson anmäler uppkomna frågor om pension åt vissa i statens tjänst anställda personer m. fl. och anför därvid.

1:o.

Förre amanuensen i justitiedepartementet Einar Lindström.

Genom beslut av 1930 års riksdag (prop. nr 124; bankoutsk. utl. nr 30, p. 24; riksd. skr. nr 369, p. 19) tillerkändes förre amanuensen i justitie-

departementet Einar Lindström, efter av honom gjord ansökning, en årlig pension av 1 740 kronor från och med den 1 april 1930. Efter vederbörliga omregleringar — senast enligt kungörelsen nr 657/1947 — utgör pensionen 2 844 kronor jämte rörligt tillägg enligt 1947 års grunder.

Lindström har nu hos Kungl. Maj:t gjort framställning om förhöjning av pensionen.

Lindström, som är född den 15 maj 1894, avlade den 15 september 1917 juris kandidatexamen samt antogs den 21 i sistnämnda månad till e. o. notarie i Svea hovrätt och den 31 december 1918 till e. o. notarie i Göta hovrätt. Under tiden september 1917—hösten 1920 tjänstgjorde Lindström i Norra och Södra Tjusts härads domsaga, där han förvaltade domarämbete sammanlagt 166 dagar samt förrättade sex allmänna tings-sammanträden ävensom höll rannsakingar och andra extra förrättningar. Han var från och med den 15 november 1920 till i september 1921 anställd hos medicinalstyrelsen, där han uppehöll sekreterarbefattning något mera än 2 månader, samt tjänstgjorde vid 1921 års riksdag såsom notarie hos första lagutskottet. Den 1 juni 1921 antogs Lindström till amanuens i justitiedepartementet. Med undantag för några korta avbrott sommaren 1921 innehade Lindström därefter till och med den 30 april 1928 i en följd förordnanden å registrators- eller andre kanslisekreterarbefattning. Den 14 april 1928 förordnades Lindström av fängvårdsstyrelsen att från och med den 1 påföljande maj intill utgången av sagda år uppehålla en ledigförklarad notarietjänst i styrelsen, och tillträdde Lindström förordnandet berörda den 1 maj. Sedan en Lindströms medsökande hos Kungl. Maj:t anfört besvär över styrelsens beslut, blev emellertid Lindströms förordnande av Kungl. Maj:t upphävt med utgången av juni månad 1928. Lindström tjänstgjorde därefter som förste amanuens i justitiedepartementet till den 4 januari 1930. Under sin anställning i departementet uppehöll han därstädes registratorstjänst sammanlagt 4 år 6 månader 14 dagar samt andre kanslisekreterartjänst 2 år 5 månader 23 dagar. Under sina förordnanden å ordinarie tjänst åtnjöt han tidvis — senast under tiden 1 januari 1927—30 juni 1928 — s. k. full lön i lönegrad 22 eller 21, motsvarande nuvarande 25 resp. 24 lönegraden. Under den övriga delen av sin tjänstgöring i departementet erhöll Lindström lön som förste amanuens (senast i lönegrad 18, motsvarande nuvarande 22 lönegraden) jämte, då han uppehöll ordinarie befattning, vikariatsersättning. Från och med den 1 oktober 1928 var — enligt av chefen för justitiedepartementet efter framställning av Lindström meddelat beslut — Lindströms dagliga tjänstgöringstid, vilken tidigare utgjort 7 timmar, inskränkt till 3½ timme och hans avlöning reducerad i proportion till minskningen av tjänstgöringstiden. Sedan Lindström av departementschefen uppsagts från sin anställning och den 4 januari 1930 lämnat densamma, fullgjorde han mot en ersättning av 200 kronor för månad vissa uppdrag i departementet under tiden intill utgången av mars månad samma år.

Vid den av Lindström år 1930 gjorda ansökningen om pension fanns fogat ett av överläkaren vid Maria sjukhus J. Tillgren och leg. läkaren Lennart Sahlin utfärdat, den 18 januari 1930 dagtecknat läkarintyg av innehåll, att Lindström lede av kronisk nervsjukdom (psychasthenia med periodiska depressioner) av sådan grad, att sjukdomen väsentligen inskränkte hans arbetsförmåga och — tidvis — gjorde honom fullständigt oförmögen till arbete, samt att det vore i mycket ringa grad sannolikt, att Lindström kunde återvinna full hälsa och bliva fullt tjänstduglig.

I utlåtande över nyssberörda ansökning tillstyrkte statskontoret pension åt Lindström till belopp av 2 496 kronor och anförde därvid följande.

Med hänsyn till föreliggande omständigheter ansåge statskontoret billigt, att någon pension bereddtes Lindström, när han inom kort på grund av sjukdom nödgades lämna den amanuensbefattning i justitiedepartementet, som givit honom hans levebröd. Vad beträffade beloppet av sådan pension föreställde sig statskontoret, att pensionsbeloppet borde avpassas efter samma grunder, som i föregående liknande fall kommit i tillämpning, d. v. s. pensionen borde med någon reduktion av anledning, att avgifter för egen pensionering icke erlagts, avpassas efter vad som i pension skulle under liknande förhållanden tillkomma en ordinarie befattningshavare i samma löneställning. Då Lindström vore placerad i 18 lönegraden samt pensionsunderlaget för manlig ordinarie befattningshavare i nämnda lönegrad utgjorde 3 684 kronor, skulle sjukpension för sådan befattningshavare bliva $\frac{3}{4}$ av 3 684 kronor eller utan avrundning »2 773» kronor. Om detta belopp såsom i liknande fall ägt rum beträffande icke-ordinarie befattningshavare reducerades med $\frac{1}{10}$, skulle Lindströms pension lämpligen böra bestämmas till 2 496 kronor. Den omständigheten, att Lindström tidvis under de sista åren icke åtnjutit avlöning för mer än halv tjänstgöring, syntes icke böra inverka på pensionsbeloppet.

Vid anmälan inför Kungl. Maj:t av frågan om pension åt Lindström (föremärkta prop. nr 124) anförde dåvarande chefen för justitiedepartementet följande.

Lindström, som tidigare under sin tjänstgöring i justitiedepartementet ådagalagt stort intresse samt utfört sitt arbete till belåtenhet, har under de senare åren drabbats av ohälsa, som nedsatt hans arbetsförmåga i sådan grad, att jag ansett mig nödsakad uppsäga honom från hans amanuensbefattning. Som Lindström, då han den 1 april 1930 skall lämna departementet, står utan inkomster samt på grund av sin sjukdom saknar utsikter att nödtorftigt försörja sig, anser jag mig i likhet med statskontoret böra tillstyrka, att han erhåller någon pension av statsmedel. Jag tillåter mig jämväl åberopa, att riksdagen tidigare i liknande fall beviljat pension.

I fråga om beloppet av den pension Lindström skulle kunna erhålla har under ärendets förberedande behandling uttalats tvekan, huruvida icke hänsyn borde tagas till att Lindström från och med den 1 oktober 1928 fått sitt arvode nedsatt. Ehuru billigheten kan synas tala för att statskontorets förslag följes, har jag dock av principiella skäl funnit, att den omständigheten, att Lindströms arvode reducerats, bör i viss mån inverka å pensionsbeloppet.

Såsom i vissa tidigare liknande fall ägt rum, torde vid pensionsbeloppets beräkning kunna tagas till utgångspunkt de grunder för pensionering av

icke-ordinarie befattningshavare, som föreslagits i det av särskilda sakkunniga den 29 mars 1927 avgivna betänkandet angående ny civil pensionslag m. m. För manlig icke-ordinarie befattningshavare i 18:e lönegraden — den lönegrad, efter vilken Lindström åtnjuter avlöning — skulle pensionsunderlaget enligt berörda förslag komma att utgöra 3 444 kronor. Med iakttagande av att sjukpensionen i ett fall sådant som det förevarande torde böra beräknas till tre fjärdedelar av pensionsunderlaget samt att det sålunda framkomna beloppet ytterligare läser böra reduceras med en tiondel av den anledning, att pensionsavgift icke erlagts, erhålles ett pensionsbelopp av 2 325 kronor. Tager man åter hänsyn därtill, att Lindström efter den 1 oktober 1928 endast uppburit halv avlöning, blir pensionsunderlaget 1 720 kronor och sjukpensionen 1 290 kronor eller med avdrag av en tiondel 1 161 kronor. Medeltalet mellan nämnda belopp 2 325 kronor och 1 161 kronor borde utgöra en efter de särskilda förhållandena i detta fall lämpad pension. Omförmälda medeltal utgör 1 743 kronor, som torde böra avrundas till 1 740 kronor.

I enlighet med föredragande departementschefens nu återgivna förslag bestämdes pensionen åt Lindström till 1 740 kronor.

I den nu ingivna *ansökningen om förhöjd pension* har Lindström till en början framhållit, att han under hela tiden från det han den 1 juni 1921 anställdes i justitiedepartementet fram till den 30 september 1928 haft heltidstjänstgöring och därunder — med undantag allenast av 3 à 4 månader — bestritt ordinarie befattning, att han även under en väsentlig del av anställningstiden efter sistnämnda dag haft full tjänstgöring, samt att departementschefens beslut om begränsning av Lindströms dagliga tjänstgöring tillkommit på Lindströms initiativ och för att bereda Lindström tillfälle att i befordringssyfte taga anställning jämväl hos annan myndighet.

Till stöd för sistberörda ansökning har Lindström vidare anfört följande.

Under tiden efter upphörandet av min statsanställning har jag fyllt ut min inkomst genom verksamhet som förmedlare av namnbyten. Min förtjänst härpå har, trots träget arbete, hållit sig inom mycket blygsamma gränser. Under de 5 senast förflutna åren har min inkomst av rörelse hållit sig omkring 1 000 kronor om året med mindre fluktuationer uppåt eller nedåt. Jag äger inga som helst förmögenhetstillgångar. För närvarande ter sig konjunkturen på mitt verksamhetsområde mindre god i det att sedan omkring ett år tillbaka namnbytesfrekvensen minskat på ett efter hand alltmera markerat sätt. De försök jag gjort att erhålla privat anställning ha varit resultatlösa, och mina möjligheter därvidlag måste numera bedömas som ej oväsentligt sämre än vid tidpunkten för min pensionering. Medan mitt allmäntillstånd torde få sägas vara oförändrat sedan dess har en kronisk hörselsjukdom, som satte in redan i min ungdom och som beredde mig stora besvärligheter under tjänstemannatiden, på senare år allvarligt förvärrats. Jag är fullständigt döv på ett öra medan hörseln på det andra, som år 1930 ännu var oskadd, numera är starkt nedsatt. Dessvärre befinner sig sjukdomen på det bättre örat i fortskridande.

Av det anförda framgår, att min ekonomiska ställning är synnerligen bekymmersam samt att jag är i oavvisligt behov av hjälp för att kunna existera. Jag känner mig också förvissad om att, därest en pensionsfråga

motsvarande min skulle bliva föremål för prövning nu, utgången av denna prövning blivit en annan än år 1930.

I anslutning till vad sålunda anförts har Lindström hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen besluta sådan höjning av den honom år 1930 tillerkända pensionen, som kunde anses skäligen med hänsyn till såväl omständigheterna i förevarande fall som numera tillämpade bedömningsgrunder i dylika ärenden.

Statskontoret har i utlåtande den 2 mars 1948 över Lindströms nu föreliggande ansökning erinrat, att ämbetsverket, såsom framginge av propositionen nr 124/1930, ansett, att den omständigheten, att Lindström tidvis under de sista åren av sin anställning icke åtnjutit avlöning för mer än halv tjänstgöring, icke borde inverka på pensionsbeloppet. I fråga om storleken av pensionen åt Lindström under olika alternativ har statskontoret anført följande.

Den Lindström tillerkända pensionen utgår efter omreglering jämlikt kungörelserna nr 402/1946 och 657/1947 sedan den 1 juli 1947 med 2 844 kronor för år jämte rörligt tillägg enligt 1947 års grunder. Det av statskontoret år 1930 föreslagna pensionsbeloppet 2 496 kronor skulle efter motsvarande omreglering ha uppgått till 3 900 kronor för år, fränsett rörligt tillägg. Hade pensionen åt Lindström fastställts efter de av statskontoret förordade grunderna men med utgångspunkt från det av departementschefen föreslagna pensionsunderlaget 3 444 kronor — vilket belopp motsvarar det i civila tjänstepensionsreglementet angivna pensionsunderlaget för lönegraden Eo 18 — skulle den ursprungligen ha blivit 2 328 kronor samt efter omreglering enligt förenämnda kungörelser sedan den 1 juli 1947 ha utgjort 3 660 kronor för år, förutom rörligt tillägg enligt 1947 års grunder.

Vid statskontorets utlåtande finnes fogat ett av Lindström till ämbetsverket ingivet, av 1:e underläkaren å Södersjukhusets öronavdelning Lars Preber den 27 februari 1948 utfärdat intyg av innehåll att Lindström vore döv på vänster öra samt på höger öra hade en neurogen hörselnedsättning och på detta öra endast kunde uppfatta konversation på ett avstånd av 3 meter.

På sätt den föregående redogörelsen utvisar har med hänsyn till att Lindström under den sista delen av anställningen i justitiedepartementet haft reducerad daglig tjänstgöring viss minskning vidtagits i den pension, som eljest skulle hava tillerkänts honom. Särskilt mot bakgrunden av de av Lindström i nu föreliggande ansökning åberopade förhållandena i samband med tjänstgöringstidens begränsning och rörande den av honom faktiskt bestridda tjänstgöringen torde kunna ifrågasättas, huruvida en dylik minskning är förenlig med numera tillämpade grunder för bestämmande av sjukpension. Med hänsyn härtill och i betraktande tillika av de ömmande omständigheter, som i detta fall äro förhanden, anser jag mig böra förorda, att förslag förelägges riksdagen om höjning från och med den 1 juli

1948 av pensionen åt Lindström till det belopp, som med utgångspunkt från det av statsmakterna år 1930 tillämpade pensionsunderlaget skulle hava tillkommit Lindström, därest omförmäld minskning av pensionen ej ägt rum, eller — på sätt framgår av statskontorets utlåtande — 3 660 kronor jämte rörligt tillägg enligt 1947 års grunder. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att före amanuensen i justitiedepartementet Einar Lindström må från och med den 1 juli 1948 under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en till 3 660 kronor förhöjd pension.

2:o.

Biträdet å Västernärkes domsagas kansli Berta Nilsson, biträdet å Hallands södra domsagas kansli Blända Olivia Hildegard Wahlin, biträdena å Västra Göinge domsagas kansli Sigrid Håkansson och Anna Håkansson samt biträdet å Frosta och Eslövs domsagas kansli Hanna Elisabeth (Lisa) Ståhl. Av handlingarna i ärendet inhämtas,

beträffande *Berta Nilsson*,

att hon är född den 19 april 1882 och således 65 år gammal;

att hon sedan september 1907 varit anställd såsom icke rättsbildat biträde å Västernärkes domsagas kansli;

att hon intill den 1 juli 1943, då hon i samband med ikraftträdandet av den nya domsagoorganisationen erhållit statlig arvodesanställning i domsagan, åtnjutit avlöning av vederbörande häradshövding, senast utgörande omkring 3 500 kronor för år, varjämte hon haft inkomst såsom kommissionär med 700 å 800 kronor för år;

samt att arvodet under budgetåren 1943/44—1946/47 utgått med av Kungl. Maj:t fastställda belopp, växlande mellan 4 200 och 4 890 kronor för år, och för innevarande budgetår bestämts att utgå med belopp, motsvarande de kontanta avlöningsförmåner, som skulle ha tillkommit henne, om hon varit extra ordinarie tjänsteman i lönegrad Ce 11 löneklass 11;

beträffande *Blända Olivia Hildegard Wahlin*,

att hon är född den 28 augusti 1882 och således 65 år gammal;

att hon sedan år 1907 innehaft anställning såsom icke rättsbildat biträde å Hallands södra domsagas kansli, därvid hon sedan år 1920 tillika varit förordnad såsom kommissionär i domsagan;

att hon intill den 1 juli 1943, då hon i samband med ikraftträdandet av den nya domsagoorganisationen erhållit statlig arvodesanställning i domsagan, åtnjutit avlöning av vederbörande häradshövding, vilken avlöning senast utgjort 3 000 kronor för år, vartill kommit inkomst såsom kommissionär med 700 å 900 kronor årligen;

samt att arvodet under budgetåren 1943/44—1946/47 utgått med av Kungl. Maj:t fastställda belopp, växlande mellan 3 800 och 4 890 kronor, och för

innevarande budgetår bestämts att utgå med belopp, motsvarande de kontanta avlöningsförmåner, som skulle ha tillkommit henne, om hon varit extra ordinarie tjänsteman i lönegrad Ce 13 löneklass 13;

beträffande *Sigrid Håkansson*,

att hon är född den 28 augusti 1886 och således 61 år gammal;

att hon sedan den 1 augusti 1912 varit anställd såsom icke rättsbildat biträde å Västra Göinge domsagas kansli;

att hon intill den 1 juli 1943, då hon i samband med ikraftträdandet av den nya domsagoorganisationen erhållit statlig arvodesanställning i domsagan, åtnjutit avlöning av vederbörande häradshövding, vilken avlöning senast utgjort 2 400 kronor för år jämte ett mindre dyrtidstillägg;

samt att arvodet under budgetåret 1943/44—1946/47 utgått med av Kungl. Maj:t fastställda belopp, växlande mellan 2 700 och 3 360 kronor för år, och för innevarande budgetår bestämts att utgå med belopp, motsvarande de kontanta avlöningsförmåner, som skulle ha tillkommit henne, om hon varit extra ordinarie tjänsteman i lönegrad Ce 6 löneklass 6;

beträffande *Anna Håkansson*,

att Håkansson, som är syster till nyss omförmälda Sigrid Håkansson, är född den 16 november 1888 och alltså 59 år gammal;

att hon sedan den 1 juli 1914 innehaft anställning såsom icke rättsbildat biträde å Västra Göinge domsagas kansli;

samt att Håkansson, som i likhet med systemen erhållit statlig arvodesanställning i domsagan i samband med ikraftträdandet den 1 juli 1943 av den nya domsagoorganisationen, sedan år 1937 åtnjutit avlöning enligt samma grunder som systemen; samt

beträffande *Hanna Elisabeth (Lisa) Ståhl*,

att hon är född den 5 november 1882 och alltså 65 år gammal;

att hon under åren 1906—1924 i hemmet utfört renskrivningsarbete för Frosta och Eslövs domsagas räkning, varvid arbetstiden uppgått till i medeltal sju timmar varje vardag;

att hon därefter varit anställd å nyssnämnda domsagas kansli såsom icke rättsbildat biträde med heltidstjänstgöring;

att hon intill den 1 juli 1943, då hon erhållit statlig arvodesanställning i domsagan i samband med ikraftträdandet av den nya domsagoorganisationen, åtnjutit avlöning av vederbörande häradshövding, vilken avlöning under de senaste fem åren före den 1 juli 1943 utgjort i medeltal omkring 2 260 kronor för år;

samt att arvodet under budgetåren 1943/44—1946/47 utgått med av Kungl. Maj:t fastställda belopp, växlande mellan 2 700 och 3 360 kronor för år, och för innevarande budgetår bestämts att utgå med belopp, motsvarande de kontanta avlöningsförmåner, som skulle ha tillkommit henne, om hon varit extra ordinarie tjänsteman i lönegrad Ce 6 löneklass 6.

Förenämnda domsagobitraden hava i anledning av levnadsåldern vid genomförandet av omorganisationen av domsagoförvaltningen icke erhållit

pensionsberättigande befattningar i statens tjänst. På grund av avgifter, som jämlikt kungörelsen den 20 maj 1927 (nr 179) med vissa föreskrifter angående de vid domsagornas kanslier anställda icke rättsbildade biträden av vederbörande häradshövdingar inbetalats till pensionsstyrelsen för beredande av pensionsförsäkring åt dem, äro de berättigade till pension, uppgående till belopp av omkring 200 à 300 kronor för år. Domsagobiträdena i fråga beräknas komma att lämna sina anställningar under år 1948, med undantag dock för Wahlin, som beräknas komma att kvarstå i tjänst till år 1949. Sigrid och Anna Håkanssons arbetsförmåga är på grund av sjukdom så nedsatt, att de icke kunna längre kvarstå i tjänst.

I propositionen 1943: 198 (s. 43) angående vissa anslag till hovrätterna, häradsrätterna och vattendomstolorna uttalade föredragande departementschefen, att de icke rättsbildade domsagobiträden, som vid genomförandet av den nya domsagoorganisationen på grund av hög ålder icke kunde vinna pensionsberättigande anställning i statens tjänst, borde kunna erhålla fortsatt anställning i arvodestjänst under viss övergångstid. Beträffande pensioneringen av här avsedda domsagobiträden uttalade föredragande departementschefen i förenämnda proposition, att denna fråga syntes böra underställas riksdagen i varje särskilt fall.

Vid anmälan inför Kungl. Maj:t år 1946 av ärende om pension åt kanslibiträdet å Aspelands och Handbörds domsagas kansli A. C. C. Börjeson (prop. 137 p. 1, bankoutsk. utl. 36 p. 1, riksd. skr. 248) anförde jag, att vid övervägande av de olika möjligheter, som stode till buds vid bestämmande av statens bidrag till pensioneringen av här ifrågavarande äldre domsagobiträden, borde beaktas, att pensionsförmånerna icke borde bli alltför gynnsamma i förhållande till den åtnjutna avlöningen. Bland annat av detta skäl syntes mig vanskligt att anknyta pensioneringen till pensionsunderlaget för någon viss lönegrad. Även i övrigt föreläge med hänsyn till de speciella anställnings- och avlöningsförhållandena för berörda befattningshavarkategori ävensom till deras levnadsålder svårigheter att fastslå automatiskt verkande regler för pensionens beräkning. Jag ansåge mig därför böra utgå från en mera fri bedömning av pensionsfrågan i dessa fall.

Pensionen åt Börjeson fastställdes till belopp, som efter vederbörlig omreglering från och med den 1 juli 1947 utgör 2 340 kronor, varå utgår rörligt tillägg enligt 1947 års grunder. Vidare har 1947 års riksdag beviljat pension åt domsagobiträden Hulda Augusta Lindberg och Hedvig Vilhelmina Löwgren (prop. 70 p. 1 och 2, bankoutsk. utl. 18 p. 1 och 2, riksd. skr. 98). Med hänsyn till att sistnämnda befattningshavare åtnjutit högre avlöning än Börjeson bestämdes pensionen åt dem till något högre belopp än det åt Börjeson beviljade. Pensionen åt envar av Lindberg och Löwgren utgör från och med den 1 juli 1947 2 844 kronor jämte rörligt tillägg som nyss nämnts.

Nilsson, Wahlin, Sigrid och Anna Håkansson samt Ståhl ha hos Kungl. Maj:t anhållit att komma i åtnjutande av pension av statsmedel.

Vederbörande *häradshövdingar* och *hovrätter* ha tillstyrkt de sålunda gjorda ansökningarna.

Även *statskontoret* har förordat, att pension utverkas åt domsagobiträderna i fråga. Ämbetsverket har därvid med utgångspunkt från de av dessa befattningshavare åtnjutna avlöningsförmånerna samt efter jämförelse med den avlöning som åtnjutits av och de pensionsbelopp som tillerkänts de förut omförmälda domsagobiträderna Börjeson, Lindberg och Löwgren föreslagit, att pensionerna måtte bestämmas till — fränsett rörligt tillägg — 2 844 kronor för envar av Nilsson och Wahlin, 2 340 kronor för envar av Sigrid och Anna Håkansson samt 2 472 kronor för Ståhl. Statskontoret har därvid förutsatt, att — i enlighet med vad som skett i de tidigare fallen — pensionerna skulle minskas med belopp, motsvarande den pension, vartill befattningshavarna i fråga vore berättigade på grund av pensionsförsäkring enligt 5 § kungörelsen den 20 maj 1927, nr 179.

I likhet med myndigheterna tillstyrker jag, att pension beredes nu ifrågavarande fem domsagobiträden. Mot statskontorets förslag i fråga om storleken av pensionerna har jag icke funnit anledning till annan erinran än att pensionen åt Ståhl, vilkens avlöningsförmåner i stort sett sammanfalla med de av Sigrid och Anna Håkansson åtnjutna förmånerna, synes böra bestämmas till samma belopp som pensionen åt sistnämnda två befattningshavare eller alltså till 2 340 kronor. Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att biträdet å Västernärkes domsagas kansli Berta Nilsson, biträdet å Hallands södra domsagas kansli Blända Olivia Hildegard Wahlin, biträdena å Västra Göinge domsagas kansli Sigrid Håkansson och Anna Håkansson samt biträdet å Frostata och Eslövs domsagas kansli Hanna Elisabeth (Lisa) Ståhl må från och med månaden näst efter den, varunder de lämna sina anställningar, under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära årliga pensioner med följande belopp, nämligen envar av Nilsson och Wahlin 2 844 kronor samt envar av Sigrid Håkansson, Anna Håkansson och Ståhl 2 340 kronor; skolande nu angiven pension jämte därå i förekommande fall belöpande rörliga tilläggsförmåner minskas med belopp motsvarande den pension, vartill befattningshavaren är berättigad på grund av pensionsförsäkring enligt 5 § kungörelsen den 20 maj 1927, nr 179.

3:o.

Förutvarande kuratorn för Swedish American Historical Museum i Philadelphia filosofie doktorn Amandus Johnson.

Svenska beskickningen i Washington har i skrivelse till ministern för ut-

rikes ärendena föreslagit, att svensk statspension måtte beredas förutvarande kuratorn för Swedish American Historical Museum i Philadelphia filosofie doktorn Amandus Johnson såsom erkänsla för hans insatser till främjande av de svensk-amerikanska kulturförbindelserna.

I en vid beskickningens skrivelse fogad redogörelse rörande Johnsons vetenskapliga verksamhet m. m. meddelas i huvudsak följande.

Johnson föddes den 27 oktober 1877 i Långaryd, Västbo härad, Småland. Som liten medföljde han sina föräldrar till Förenta staterna. Familjen bosatte sig i norra Minnesota. Där gick han i skola och deltog i jordbruksarbete intill dess han började i Gustavus Adolphus College i St Peter i Minnesota, varifrån han utexaminerades som Bachelor of Arts år 1904. Följande år studerade han vidare vid University of Colorado, där han också var biträdande lärare i moderna språk och samma år blev Master of Arts.

Han hade fått ett stipendium för studier vid Yale University för påföljande år, men på vägen dit besökte han vänner vid University of Pennsylvania och övertalades att stanna i Philadelphia och arbeta för sin doktorsgrad på originaldokumentet om den svenska kolonin »Nya Sverige» vid Delawarefloden, vilka dokument tidigare ej översatts till engelska. På detta arbete erhöll han sin doktorsgrad år 1908 och fick därefter ett resestipendium, vilket han begagnade för vidare studier i arkiv i Sverige, Finland, England och Holland rörande den svenska kolonisationen i Amerika under 1600-talet. Resultatet av hans studier blev ett arbete i två volymer, »The Swedish Settlement of the Delaware». Åren 1910—1915 var han »instructor» i skandinaviska språk vid University of Pennsylvania och därefter till och med år 1922 biträdande professor i samma ämne. År 1912 fick han American Scandinavian Foundations första stipendium, vilket gav honom möjlighet att fortsätta sitt forskningsarbete i Sverige. Han reste också i många andra europeiska länder, bl. a. Tyskland, Italien, Grekland och Ryssland. 1914 utgav han boken »The Swedes in America» och 1921 ett häfte »Contribution of Swedes to American Progress», 1925 en översättning av Lindströms »American Geography», 1930 översättning »Instructions for Johan Printz» och 1936 »The Journal and Biography of Nicholas Collin». Andra översättningar äro »Hermelin's Reports on Mines in the United States» och »The Campaigns of de Grasse». För närvarande är Dr. Johnson sysselsatt med andra arbeten rörande svenska officerare i Nordamerikanska frihetskriget.

Våren 1909 föreläste han vid Uppsala universitet. 1923 kreerades han till hedersdoktor av Göteborgs högskola och 1938 också av Uppsala universitet.

Johnson var en av grundarna av »Swedish Colonial Society» i Philadelphia. 1924 började han organisera »American Sons and Daughters of Sweden» med huvudkvarter i Chicago. Denna organisation, som nu praktiskt taget upphört att existera, byggde »John Morton Memorial Museum» i Philadelphia, vartill Kronprinsen lade hörnstenen år 1926. I samband med Nya Sverige-Minnet år 1938 erhöll detta museum sitt nuvarande namn »American Swedish Historical Museum». Medel för museibygget tillskötts huvudsakligen av personer i mellersta västern. Johnson gick i täten i samlingsarbetet. Byggnaden var färdig före depressionen år 1929 och har sedan dess efterhand utvidgat både sin målsättning och sina samlingar. Johnson var museets förste kurator och är nu kurator emeritus.

I anslutning härtill har beskickningen anfört följande.

Få amerikanska medborgare av svensk stam torde i så hög grad hava bidragit till att stärka och fördjupa de kulturella förbindelserna mellan Sverige och Förenta staterna som Amandus Johnson. Som historiker har han

ägnat så gott som hela sitt livsverk åt den svenska kolonisationen i Amerika på 1600-talet, och några av hans verk på detta dessförinnan nära nog orörda forskningsfält äro fortfarande att betrakta som standardverken på området. Tillkomsten av Swedish American Historical Museum, en svensk-amerikansk kulturinstitution av unik karaktär och med stora möjligheter till utveckling, kan i hög grad tillskrivas Johnsons energi och entusiasm. Överallt inom hela det vida verksamhetsfält, som de svensk-amerikanska kulturförbindelserna omfatta, har Johnson lämnat viktiga bidrag, och det torde icke vara för mycket att säga, att han är en av pionjärerna för den kraftiga intensifiering, som dessa förbindelser undergått sedan sekelskiftet.

Beträffande Johnsons ekonomiska förhållanden har beskickningen meddelat, att Johnson år 1943 avgått från sin befattning som kurator för Swedish American Historical Museum i Philadelphia. För sin utkomst hade han sedan dess varit så gott som uteslutande hänvisad till en mindre årlig pension, som möjliggjorts genom privata donationer. Det utgående beloppet vore, särskilt med hänsyn till den inträdda kraftiga prisstegringen, otillräckligt för att täcka ens de oundvikligaste levnadskostnaderna, vartill komme, att de tillgängliga donationsmedlen inom ett par år komme att vara förbrukade.

Statskontorets utlåtande i ärendet är av följande innehåll.

I sådana tidigare fall, då fråga varit om beredande av statspension åt svenska medborgare såsom uttryck av erkännande för en utom statens tjänst bedriven förtjänstfull verksamhet, har statskontoret städe givit uttryck åt den uppfattningen att med hänsyn till konsekvenserna i olika riktningar största försiktighet bör iakttagas vid beviljande av dylika pensioner. En sådan återhållsamhet har statskontoret ansett vara så mycket starkare motiverad då — såsom i det nu föreliggande fallet — fråga varit om utländsk medborgare, vilken i sin återopade verksamhet icke uppburit ersättning av statsmedel. Då enligt statskontorets mening i förevarande fall knappast föreligga sådana särskilda omständigheter, som motivera en honnörspension, kan ämbetsverket svårligen tillstyrka den gjorda framställningen.

För den händelse emellertid tillräckliga skäl för ett tillmötesgående av framställningen skulle anses föreligga, vill statskontoret erinra, att i de fall, då pension av här avsedd karaktär tillerkänts utländsk medborgare, pensionsbeloppet har bestämts till 3 000 kronor för år utan rörliga tilläggsförmåner.

Johnsons verksamhet torde — såväl i vad den avser historiskt forskningsarbete beträffande svensk-amerikanska förhållanden som i vad den sammanhänger med tillskapandet och utvecklingen av Philadelphia-museet — hava varit av sådan betydelse för de kulturella förbindelserna mellan Amerika och Sverige, att Johnson synes förtjänt av erkänsla från Sveriges sida i form av svensk statspension. Ehuru jag är ense med statskontoret om angelägenheten av att återhållsamhet iakttages med beviljande av pensioner av den art, varom nu är fråga, anser jag sålunda förhållandena i detta fall vara sådana, att förslag bör föreläggas riksdagen om pension åt Johnson. Pensionen torde böra få av Johnson åtnjutas räknat från och med ingången av detta år och bestämmas till 3 000 kronor för år, utan rätt för Johnson, att därå uppbära några tilläggsförmåner.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att förutvarande kuratorn för Swedish American Historical Museum i Philadelphia filosofie doktorn Amandus Johnson må, räknat från och med den 1 januari 1948, under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 3 000 kronor, varå tilläggsförmåner icke skola utgå.

4:o.

Portvakten vid svenska beskickningen i Moskva Stepan Volkov. Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Volkov, som är rysk medborgare, är född den 2 augusti 1870 och således 77 år gammal;

att han alltsedan den 1 augusti 1925 eller under omkring 22 $\frac{1}{2}$ år varit anställd såsom portvakt vid svenska beskickningen i Moskva;

att hans avlöningsförmåner senast utgjort 15 svenska kronor och 800 rubler för månad, varjämte han åtnjutit naturaförmåner till ett värde av omkring 200 kronor för år;

att han på ett mycket plikttroget och förtjänstfullt sätt fullgjort sina arbetsuppgifter;

samt att han beräknas avgå från sin anställning med utgången av juni 1948.

Svenska beskickningen i Moskva har gjort framställning om utverkande av pension åt Volkov.

Statskontoret har — under erinran att pension tidigare beviljats i vissa liknande fall — tillstyrkt pension åt Volkov till belopp av 1 200 kronor för år, utan rätt för Volkov att därå åtnjuta några tilläggsförmåner.

Även jag anser mig böra tillstyrka, att pension beredes Volkov. Vad pensionsbeloppet beträffar vill jag förorda, att pensionen med hänsyn till de av Volkov åtnjutna löneförmånerna bestämmes till 3 000 kronor för år, å vilket belopp några tilläggsförmåner icke böra utgå. Jag hemställer i enlighet härmed, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att portvakten vid svenska beskickningen i Moskva Stepan Volkov må från och med månaden näst efter den, varunder han lämnar sin anställning, under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 3 000 kronor, varå tilläggsförmåner icke skola utgå.

5:o.

Ingenjören hos arbetsmarknadsstyrelsen Olof Gustav Johansson, vägmästaren hos arbetsmarknadsstyrelsen Carl Peter Hedenfelt och schaktmästaren hos arbetsmarknadsstyrelsen Johan August Svensson. Av handlingarna i ärendet inhämtas,

beträffande *Johansson*,

att han är född den 11 september 1884 och således 63 år gammal;

att han innehaft fast anställning vid Vaxholms grenadjärregemente åren 1905—1910;

att han under tiden 15 augusti 1921—31 maj 1923 tjänstgjort såsom arbetsledare vid Norrlands statsarbeten;

att han under tiden 6 december 1930—31 december 1947 varit anställd såsom platsledare hos statens arbetslöshetskommission respektive — efter det denna kommissions uppgifter övertagits av statens arbetsmarknadskommission — hos sistnämnda kommission;

att han från och med ingången av år 1948 är anställd hos arbetsmarknadsstyrelsen och för närvarande tjänstgör såsom platsledare och redogörare vid utgrävnings- och restaureringsarbeten vid Uppsala slott;

samt att han under åren 1938—1947 åtnjutit grundlön med i medeltal 5 100 kronor för år, varå från år 1940 utgått dyrtidstillägg, samt bostadsersättning med 1 020 kronor för år;

beträffande *Hedenfelt*,

att han är född den 10 januari 1882 och således 66 år gammal;

att han den 16 november 1930 erhållit anställning såsom platsledare hos statens arbetslöshetskommission;

att han övergått i arbetsmarknadskommissionens tjänst i samband med att denna kommission övertagit arbetslöshetskommissionens arbetsuppgifter och från och med den 1 januari 1948 är anställd hos arbetsmarknadsstyrelsen;

att han sedan den 20 april 1942 åtnjuter tjänstledighet från sin befattning hos arbetsmarknadskommissionen respektive arbetsmarknadsstyrelsen för tjänstgöring hos flygförvaltningens byggnadsavdelning;

samt att han under åren 1938—1947 åtnjutit grundlön med i medeltal omkring 5 750 kronor för år, varå från år 1940 utgått dyrtidstillägg, samt bostadsersättning med i medeltal omkring 500 kronor; och

beträffande *Svensson*,

att han är född den 14 september 1883 och således 64 år gammal;

att han sedan den 1 juni 1931 varit anställd hos statens arbetslöshetskommission, statens arbetsmarknadskommission eller arbetsmarknadsstyrelsen, därvid han intill den 15 oktober 1931 tjänstgjort såsom biträdande arbetsledare samt under tiden därefter såsom platsledare, tidvis även såsom redogörare;

att han under vissa tider före inträdet i statstjänst innehaft anställning

som schaktmästare eller schaktmästarbiträde vid byggandet av enskilda järnvägar, vilka sedermera införlivats med det statliga järnvägsnätet;

samt att han under åren 1938—1947 åtnjutit grundlön med omkring 5 700 kronor för år, varå från år 1940 utgått dyrtidstillägg, samt bostadsersättning med i medeltal omkring 700 kronor för år.

Arbetsmarknadsstyrelsen har hos Kungl. Maj:t gjort framställning om utverkande av pension åt *Johansson*, *Hedenfelt* och *Svensson* från och med den 1 juli 1948, vid vilken tidpunkt anställningshavarna beräknades komma att avgå ur tjänst.

Statskontoret har tillstyrkt beredande av pension åt *Johansson*, *Hedenfelt* och *Svensson* med respektive 4 560, 3 420 och 3 324 kronor för år jämte rörligt tillägg enligt 1947 års grunder. Ämbetsverket har härvid anfört följande.

Statskontoret tillstyrker, att pension av statsmedel utverkas åt i förevarande framställning avsedda befattningshavare, vilka, enligt vad utredningen i ärendet giver vid handen, vid den beräknade tidpunkten för avgången ur tjänst kunna räkna en sammanlagd anställningstid i statlig tjänst av vad gäller *Johansson* 25 år 1 månad 13 dagar, *Hedenfelt* 17 år 7 månader 15 dagar och *Svensson* 17 år 1 månad.

Vad löneförmånerna beträffar utgör summan av den av *Johansson* uppburna grundlönen och bostadsersättningen under de senaste tio åren i genomsnitt 6 120 kronor för år, vilket belopp närmast motsvarar C-ortslönen i löneklass 22 i 1925 års civila löneplan. Denna löneklass utgör slutlöneklassen i lönegraden 20 för extra ordinarie tjänstemän. Då tjänstepensionsunderlaget i nämnda lönegrad enligt allmänna tjänstepensionsreglementet utgör 4 500 kronor och *Johansson* kan räkna en statlig anställningstid av 25 år 1 månad 13 dagar, torde hans pension alltså böra bestämmas till $(4\,500 - 19/120 \times 4\,500 = 4\,500 - 712:50 = 3\,787:50; 3\,787:50 - 378:75 =) 3\,408:75$ kronor eller avrundat 3 408 kronor. Efter omräkning enligt kungörelsen nr 657/1947 utgör beloppet 4 560 kronor för år, vartill bör komma rörligt tillägg enligt 1947 års grunder.

Summan av *Hedenfelts* grundlön och bostadsersättning uppgår under de sista 10 åren till i medeltal 6 242 kronor för år. Detta belopp motsvarar i huvudsak lönen å C-ort i löneklass 23 i 1925 års civila löneplan, vilken löneklass utgör slutlöneklass i lönegrad 21 för extra ordinarie tjänstemän. För lönegrad Eo 21 utgör tjänstepensionsunderlaget enligt allmänna tjänstepensionsreglementet 4 800 kronor. Då *Hedenfelt* kan åberopa en anställningstid i statlig tjänst av 17 år 7 månader 15 dagar, synes hans pension böra fastställas till $(4\,800 - 49/120 \times 4\,800 = 4\,800 - 1\,960 = 2\,840; 2\,840 - 284 =) 2\,556$ kronor. Pensionen utgör efter omräkning enligt kungörelsen nr 657/1947 3 420 kronor för år, varmed bör följa rörligt tillägg enligt 1947 års grunder.

Svensson har uppburit grundlön och bostadsersättning till ett sammanlagt belopp av i genomsnitt 6 387 kronor för år. Beloppet motsvarar närmast lönen i löneklass 23 å C-ort enligt 1925 års civila löneplan. Löneklassen utgör, såsom nyss nämnts, slutlöneklass i lönegrad 21 för extra ordinarie tjänstemän. Med utgångspunkt från det i allmänna tjänstepensionsreglementet för lönegrad Eo 21 stadgade tjänstepensionsunderlaget 4 800 kronor och med beaktande av att *Svenssons* anställningstid i statlig tjänst utgör 17 år 1 månad kan hans pension beräknas till $(4\,800 - 51/120 \times 4\,800 = 4\,800 -$

2 040 = 2 760; 2 760 — 276 =) 2 484 kronor. Omräknat enligt kungörelsen nr 657/1947 uppgår pensionsbeloppet till 3 324 kronor för år. Härtill bör komma rörligt tillägg enligt 1947 års grunder.

I likhet med myndigheterna finner jag Johansson, Hedenfelt och Svensson böra komma i åtnjutande av pension efter avgången ur tjänst. Med hänsyn till inhämtade upplysningar rörande arten av ifrågavarande befattningshavares arbetsuppgifter och den obetydliga skillnaden i de inkomstbelopp för befattningshavarna, som av statskontoret tagits till utgångspunkt vid pensionsberäkningen, anser jag mig böra förorda, att pensionsunderlaget enligt allmänna tjänstepensionsreglementet för extra ordinarie tjänstemän i 20 lönegraden, 4 500 kronor, beträffande samtliga tre befattningshavarna lägges till grund för pensionsavvägningen. Detta medför en mindre jämkning nedåt av de av statskontoret ifrågasatta, enligt kungörelsen nr 657/1947 omräknade pensionsbeloppen för Hedenfelt och Svensson, nämligen till 3 204 respektive 3 120 kronor.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att följande befattningshavare hos arbetsmarknadsstyrelsen, nämligen ingenjören Olof Gustaf Johansson, vägmästaren Carl Peter Hedenfelt och schaktmästaren Johan August Svensson, må från och med månaden näst efter den, varunder de lämna sina anställningar, under återstående livstiden från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära årliga pensioner, Johansson med 4 560 kronor, Hedenfelt med 3 204 kronor och Svensson med 3 120 kronor.

6:o.

Verkmästaren hos byggnadsstyrelsen Carl Gustaf Dahlberg. Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Dahlberg är född den 15 augusti 1883 och således 64 år gammal;

att han sedan den 1 juni 1931 varit anställd i byggnadsstyrelsens tjänst, därvid han tjänstgjort såsom verkmästare eller kontrollant vid olika byggnadsföretag;

att han under sin anställning hos byggnadsstyrelsen åtnjutit månadsarvode, vilket under tiden till och med juni 1945 utgjort mellan 500 och 700 kronor samt därefter utgått med belopp, motsvarande lön enligt 19 löneklassen i civila icke-ordinariereglementets löneplan Eo — respektive från och med den 1 juli 1947 22 löneklassen enligt statens allmänna avlöningsreglemente — jämte tilläggsförmåner;

samt att Dahlbergs tjänstgöring som verkmästare eller kontrollant vid byggnadsföretag för statsverkets räkning tagit hans arbetstid helt i anspråk.

Byggnadsstyrelsen har hos Kungl. Maj:t hemställt om pension åt Dahlberg till skäligt belopp.

Statskontoret har tillstyrkt utverkande av pension åt Dahlberg med 2 616 kronor per år. I fråga om pensionsbeloppets beräkning har statskontoret anfört följande.

Sedan juli 1945 har Dahlberg åtnjutit arvode med belopp motsvarande lön enligt 19 löneklassen i civila icke-ordinariereglementets löneplan Eo — numera löneklass 22 — jämte därå utgående tillägg. Sagda löneklass utgör slutlöneklass för 16 lönegraden i samma löneplan, varför pensionen torde böra bestämmas med pensionsunderlaget för angivna lönegrad enligt allmänna tjänstepensionsreglementet eller 3 768 kronor såsom utgångspunkt. Dahlberg, som uppgives komma att kvarstå i tjänst till uppnådda 65 år, torde vid denna tidpunkt kunna tillgodoräkna sig en anställningstid av 17 år 3 månader. Med beaktande av att några pensionsavgifter icke erlagts skulle pensionen alltså komma att uppgå till $(3\,768 - 51/120 \times 3\,768 = 2\,166 : 60; 2\,166 : 60 - 216 : 66 =)$ 1 949 kronor 94 öre eller avrundat 1 956 kronor. Efter omreglering jämlikt kungörelsen nr 657/1947 skulle pensionen utgöra $(1\,956 \times 136/100 \times 98,2/100 =)$ 2 612 kronor 28 öre eller avrundat 2 616 kronor. Med pensionsbeloppet bör följa rörligt tillägg enligt 1947 års grunder.

I enlighet med statskontorets förslag hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att verkmästaren hos byggnadsstyrelsen Carl Gustaf Dahlberg må från och med månaden näst efter den, varunder han lämnar sin anställning, under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 2 616 kronor.

7:o.

Byggnadskontrollanten hos byggnadsstyrelsen August Åkeson. Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Åkeson är född den 24 april 1883 och således nära 65 år gammal;

att han sedan april 1921 varit anställd hos byggnadsstyrelsen med tjänstgöring såsom kontrollant vid byggnadsföretag;

att han på grund av sin anställning hos styrelsen uppburit arvode, som under de senaste 10 åren uppgått till i medeltal omkring 11 130 kronor för år;

samt att Åkesons tjänstgöring hos byggnadsstyrelsen varit av den omfattning, att den i stort sett tagit hans arbetstid helt i anspråk.

I skrivelse den 7 november 1944 gjorde byggnadsstyrelsen framställning om utverkande av pension åt Åkeson. Efter hörande av statskontoret och sedan upplyst blivit, att Åkeson beräknades kvarstå i tjänst tills vidare till dess han år 1948 uppnådde 65 års ålder, fann Kungl. Maj:t enligt beslut den 26 januari 1945 sagda framställning icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Byggnadsstyrelsen har nu hos Kungl. Maj:t gjort förnyad hemställan om utverkande av pension åt Åkeson.

Statskontoret har tillstyrkt pension åt Åkeson med 5 244 kronor för år. Statskontoret har därvid anfört följande.

I utlåtande den 21 november 1944 över den tidigare gjorda framställningen om pension åt Åkeson har statskontoret tillstyrkt, att genom framställning till riksdagen pension skulle utverkas åt honom. Ämbetsverket har vidare föreslagit, att pensionen skulle bestämmas med utgångspunkt från pensionsunderlaget för befattning i lönegrad Eo 21, vilken löneställning före den 1 juli 1947 gällde för jämförliga lönerulerade befattningar, nämligen byggnadsstyrelsens extra ordinarie byggnadskontrollanter. Med hänsyn till tidpunkten för Åkesons avgång ur tjänst bör till grund för pensionen läggas underlaget för angivna lönegrad enligt allmänna tjänstepensionsreglementet eller 4 800 kronor. Då Åkeson vid uppnådda 65 års ålder kan åberopa en sammanlagd statlig anställningstid om 27 år 1 månad, skulle pensionen — med beaktande av att Åkeson ej bidragit till pensioneringskostnaderna — bli (4 800 — $11/120 \times 4\,800 = 4\,360$; $4\,360 - 436 =$) 3 924 kronor. Efter omreglering jämlikt kungörelsen nr 657/1947 skulle pensionen utgöra ($3\,924 \times 136/100 \times 98,2/100 =$) 5 240 kronor 58 öre eller avrundat 5 244 kronor. Med pensionen bör följa rörligt tillägg enligt 1947 års grunder.

Även jag anser mig böra förorda, att pension nu utverkas åt Åkeson. Pensionen synes mig skäligen kunna bestämmas till det av statskontoret föreslagna beloppet. I enlighet härmed hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att byggnadskontrollanten hos byggnadsstyrelsen August Åkeson må från och med månaden näst efter den, varunder han lämnar sin anställning, under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 5 244 kronor.

8:o.

Förre bilbesiktningsmannen Gustaf Esaias Weiner. Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Weiner är född den 6 december 1884 och således 63 år gammal;

att han varit förordnad som ordinarie besiktningsman för motorfordon dels i Amål under tiden 14 maj 1921—30 september 1935 dels i Vänersborg under tiden 1 oktober 1935—31 december 1947;

att, såvitt kunnat utrönas, besiktningsmannatjänsten från och med år 1927 utgjort Weiners huvudsakliga sysselsättning och förvärvskälla;

att Weiners nettoinkomst av besiktningsmannaupdraget i medeltal under de sista 10 åren icke torde hava understigit 10 000 kronor för år;

samt att Weiner vid tillsättande från och med den 1 januari 1948 av befattningarna som bilinspektör vid statens bilinspektion icke ansetts böra ifrågakomma till dylik befattning, enär han enligt väg- och vattenbyggnads-

styrelsens mening icke haft tillräcklig hälsa och erforderliga krafter för att kunna fullgöra de uppgifter, som åligga en bilinspektör.

Weiner har hos Kungl. Maj:t anhållit att komma i åtnjutande av pension, beräknad på grundval av det för löneklass 25 i 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente angivna tjänstepensionsunderlaget.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har tillstyrkt utverkande åt Weiner av pension med lämpligt belopp.

Statskontoret har förorddat, att pension beredes Weiner till belopp av 2 808 kronor för år jämte rörligt tillägg enligt 1947 års grunder. Beträffande beräkningen av pensionen har ämbetsverket anfört följande.

Pensionen torde böra bestämmas med tillämpning av de grunder, som efter förslag i propositionen nr 221 till 1947 års riksdag angående pension åt vissa förutvarande bilbesiktningsmän m. fl. godkänts av riksdagen.

Besiktningsmannauppgiftet lär från och med år 1927 ha utgjort Weiners huvudsakliga sysselsättning och förvärvskälla, varför hans tjänstetid alltså omfattar ($\frac{1}{3}$ 1927— $\frac{31}{12}$ 1947) 21 år. Då enligt nyssnämnda grunder för pensionen skall tagas i betraktande två tredjedelar av tjänstetiden eller 14 år samt såsom pensionsunderlag skall tillämpas det för lönegraden Eo 20 enligt allmänna tjänstepensionsreglementet gällande eller 4 500 kronor, skulle pensionen alltså bli (4 500 — $64/120 \times 4 500 = 4 500 - 2 400 =$) 2 100 kronor för år. Efter omreglering jämlikt kungörelsen nr 657/1947 kommer pensionen att uppgå till 2 808 kronor, varå bör utgå rörligt tillägg enligt 1947 års grunder.

Med biträdande av statskontorets förslag hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att förre bilbesiktningsmannen Gustaf Esaias Weiner må, räknat från och med den 1 januari 1948, under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 2 808 kronor.

9:o.

Kontrollören vid brännvinstillverkningen civilingenjören Broder Sten Erik Torgny Erasmie. Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Erasmie är född den 26 augusti 1877 och således 70 år gammal;

att han under tillverkningsåren 1927/28—1946/47 av kontrollstyrelsen varit förordnad såsom kontrollör vid brännvinstillverkningen, därvid han tjänstgjort vid Skoghalls sulfitbränneri;

att Erasmie efter utgången av tillverkningsåret 1946/47 beretts tillfällig tjänstgöring såsom kontrollör i avvaktan på avgörandet av pensionsfrågan;

att hans tjänstgöring vid brännvinstillverkningen före den 1 oktober 1947 varit av följande omfattning, nämligen:

Tillverkningsår	Antal dagar	Tillverkningsår	Antal dagar	Tillverkningsår	Antal dagar
1927/28	—	1934/35	365	1941/42	325
1928/29	—	1935/36	366	1942/43	359
1929/30	242	1936/37	365	1943/44	344
1930/31	365	1937/38	365	1944/45	341
1931/32	222	1938/39	365	1945/46	341
1932/33	365	1939/40	366	1946/47	347
1933/34	365	1940/41	362	Summa dagar	6 170

att han således vid utgången av tillverkningsåret 1946/47 varit förordnad såsom kontrollör vid brännvinstillverkningen under tillhoppa 20 tillverkningsår och med en sammanlagd effektiv tjänstetid av i runt tal 17 år; samt att han varit anställd såsom extra ordinarie tjänsteman hos patent- och registreringsverket under tiden 8 november 1900—30 juni 1902 och 28 maj—15 augusti 1903.

Erasmie har hos Kungl. Maj:t anhållit att komma i åtnjutande av pension.

Kontrollstyrelsen har tillstyrkt utverkande av pension åt Erasmie och därvid — efter erinran att riksdagen i ett flertal fall beviljat pension åt brännerikontrollörer — vidare anfört huvudsakligen följande.

Rörande de synpunkter, som lagts på frågan om beviljande av pension åt brännerikontrollör, får styrelsen hänvisa till vad styrelsen anfört i sin skrivelse till Kungl. Maj:t den 25 januari 1936 angående pension åt kontrollören C. E. Bäckman (se prop. nr 196, s. 33 o. 34, till 1936 års riksdag). Härav framgår, att kontrollör med i huvudsak stadigvarande tjänstgöring vid sulfittbränneri och en långvarig sammanlagd effektiv tjänstgöringstid, åtminstone 10 år, ansetts böra kunna tillerkännas pension.

Beträffande storleken av den pension, som kan ifrågakomma för Erasmie, har styrelsen vid beräkning härav ansett sig böra utgå från de regler, som tillämpats vid fastställande av pension åt viss vid sockerraffinaderier tjänstgörande kontrollpersonal i samband med omläggningen år 1922 av kontrollen över sockerbeskattningen och nämnda kontrollers upphörande år 1929 och som i allmänhet använts även vid beräkning av pension åt kontrollörer vid brännvinstillverkningen. Dessa regler, vilka finnas återgivna i prop. nr 111, s. 5 o. 6, till 1929 års riksdag, innebära bland annat,

att pensionens belopp skall avpassas efter tjänstarens antal och tjänstgöringens beskaffenhet på det sätt, att för varje tjänstår såsom kontrollör (före den 1 augusti 1922 benämnd förste kontrollör) tillgodoräknas ett belopp av 90 kronor och för varje tjänstår som biträdande kontrollör (före den 1 augusti 1922 benämnd kontrollör) ett belopp av 60 kronor för tid före den 1 augusti 1922 och 75 kronor för tid från och med sagda dag, samt

att varje år, varunder vederbörande innehaft förordnande å dylik befattning, skall räknas såsom helt tjänstår under förutsättning, att tjänstgöringen efter inkallelse omfattat minst nio månader av året, och att, där-est tjänstgöringen omfattat mindre del av året än nyss sagts, endast den tid, varunder tjänstgöringen ägt rum, skall tillgodoräknas såsom tjänstetid för pension.

Det till 60 kronor per tjänstår beräknade pensionsbeloppet för sockerkontrollörer har framgått som resultat av en beräkning, som på sin tid verkstälts av statskontoret och som finnes återgiven å s. 51 i prop. nr 208 till 1919 års riksdag. Utgångspunkten har härvid varit ett dagarvode åt kontrollör av 8 kronor. För Erasmie har intill den 1 juli 1941 gällt ett dagarvode av 9 kronor 50 öre, motsvarande ett årsbelopp av $95/80 \times 60 = 71$ kronor 25 öre. Sedan kontrollörsarvodena från och med den 1 juli 1941 omreglerats genom inarbetande i desamma av det till 44 procent maximerade dyrtidstillägget, i samband varmed viss mindre avrundning uppåt vidtogs, har Erasmie uppburit dagarvode om 14 kronor intill den 1 juli 1942, då detsamma såsom kompensation för den fortgående levnadskostnadsökningen höjdes till 14 kronor 75 öre. Arvodet höjdes sedermera från och med den 1 juli 1945 till 15 kronor 50 öre och från och med den 1 juli 1947 till 16 kronor 50 öre. De nu nämnda under tiden från och med den 1 juli 1941 gällande arvodesbeloppen ha emellertid, såsom innefattande dyrtids- och därmed jämförligt tillägg, icke ansetts böra läggas till grund för beräkningen av de för Erasmies pensionering avsedda årsbeloppen för sagda tid, utan beräkningen har i denna framställning grundats på det tidigare utgående dagarvodet, 9 kronor 50 öre. Summan av årsbeloppen, uträknade i enlighet med vad nu angivits, uppgå till 1 231 kronor 84 öre.

Vad angår den tjänstgöring, som Erasmie fullgjort vid patent- och registreringsverket, har denna — enligt vad under hand inhämtats från Erasmie — närmast varit att anse såsom en bisyssla. Med hänsyn härtill finner styrelsen för sin del, att denna tjänstgöring knappast bör tagas i betraktande vid beräkandet av Erasmies pension, utan att pensionen bör fastställas enbart på grundval av hans tjänstgöringstid vid kontrollen över brännvinstillverkningen.

I anslutning till vad sålunda anförts har kontrollstyrelsen föreslagit, att pensionen åt Erasmie måtte bestämmas till 2 940 kronor, motsvarande det i styrelsens utlåtande omförmälda beloppet 1 231 kronor 84 öre efter vederbörlig omreglering enligt därutinnan — senast genom kungörelsen nr 657/1947 — meddelade bestämmelser. Å den sålunda beräknade pensionen borde utgå rörligt tillägg enligt 1947 års grunder.

Statskontoret har i avgivet utlåtande förklarat sig icke hava funnit anledning till erinran mot vad kontrollstyrelsen föreslagit.

I överensstämmelse med kontrollstyrelsens förslag hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att kontrollören vid brännvinstillverkningen civilingenjören Broder Sten Erik Torgny Erasmie må från och med månaden näst efter den, varunder han lämnar sin anställning, under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 2 940 kronor.

10:o.

Statssekreteraren filosofie doktorn Börje Anders Olof Knös. Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Knös är född den 5 mars 1883 och således med utgången av innevarande månad uppnår för honom gällande pensionsålder av 65 år;

att han varit anställd i ecklesiastikdepartementet alltsedan den 28 februari 1910;

att han, efter anställning såsom amanuens under tiden från sistnämnda dag intill utgången av år 1917 och såsom förste kanslisekreterare under tiden 1 januari 1918—28 februari 1923, utnämnts till kansliråd från och med den 1 mars 1923;

att han på förordnande uppehållit statssekreterarbefattningen i ecklesiastikdepartementet under åren 1929 och 1930, samt därefter varit ordinarie innehavare av denna befattning;

samt att han från och med den 1 oktober 1935 åtnjutit tjänstledighet för följande offentliga uppdrag, nämligen såsom

ordförande för de sakkunniga för utredning rörande organisationen av i Stockholm befintliga samlingar av utländska fornsaker (tillkallade av chefen för ecklesiastikdepartementet den 8 november 1935, uppdraget slutfört den 15 oktober 1936),

ordförande för de sakkunniga för utredning av frågan om skolöverstyrelsens organisation (tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 29 maj 1936, uppdraget slutfört den 13 juni 1938),

ledamot av bestyrelsen för firandet av Nya Sverige-minnet (tillsatt genom Kungl. Maj:ts beslut den 11 september 1936, uppdraget slutfört den 13 juni 1939),

sakkunnig rörande fortsatt förstatligande av kommunala mellanskolor (enmansuppdrag, tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 10 juni 1938, uppdraget slutfört den 15 juni 1939),

sakkunnig rörande utvidgning av gymnasieorganisationen (enmansuppdrag, tillkallad enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 15 juni 1939, uppdraget slutfört den 30 april 1940),

ordförande för 1940 års arkivsakkunniga (tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 9 februari 1940, utredningen pågår fortfarande) och

ordförande för pappersformatsakkunniga (tillkallade enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 14 februari 1941, uppdraget slutfört den 15 februari 1943).

Enär statssekreterarbefattningarna, ehuru ordinarie tjänster, icke äro förenade med pensionsrätt, är Knös efter sin förestående avgång ur tjänst icke berättigad till pension i egenskap av statssekreterare. Däremot äger han komma i åtnjutande av pension med belopp, motsvarande pensionsunderlaget för kansliråd, eller 10 920 kronor för år jämte rörligt tillägg. För innehavare av med pensionsrätt förenade befattningar i samma löneläge som

statssekreterarna — 17 lönegraden å löneplan 2 i statens allmänna avlöningsreglemente — gäller ett pensionsunderlag av 13 212 kronor.

Det torde få anses skäligt, att Knös med hänsyn till den av honom intagna tjänsteställningen får komma i åtnjutande av någon förhöjning av den honom såsom kansliråd tillkommande pensionen. En lämplig avvägning av pensionsförmånen synes ernås genom beviljande åt Knös av en tilläggs-pension av sådan storlek, att sammanlagda pensionsförmånerna komma att uppgå till belopp, motsvarande pensionsunderlaget för befattningshavare i 14 lönegraden å nyssnämnda löneplan, nämligen 12 516 kronor. Till denna lönegrad äro hänförliga vissa överdirektörer m. fl. befattningshavare. En efter nu angiven grund beräknad tilläggs-pension åt Knös skulle komma att utgöra 1 596 kronor för år.

Under återopande av vad sålunda anförts och under erinran att statsmakterna tidigare beviljat tilläggs-pension åt vissa expeditionschefer, som saknat pensionsrätt i denna egenskap, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att statssekreteraren i eklestastikdepartementet filosofie doktorn Börje Anders Olof Knös må från och med månaden näst efter den, då han avgått ur tjänst, under sin återstående livstid uppbära — utöver honom författningens enligt tillkommande pension — tilläggs-pension från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. med 1 596 kronor för år.

11:o.

Timläraren vid nya elementarskolan i Stockholm dr. jur. Alexander de Roubetz. Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att de Roubetz är född den 22 februari 1882 och således 66 år gammal;

att han är svensk medborgare;

att han varit förordnad såsom biträdande lärare i ryska vid Uppsala universitet under höstterminen 1918 och vårterminen 1919 samt från och med höstterminen 1921 till och med vårterminen 1945;

att hans undervisning omfattat 2 timmar i veckan utom under höstterminen 1921, vårterminen 1926, vårterminen 1929, höstterminen 1940, höstterminen 1941 samt läsåren 1943—1944 och 1944—1945, då han undervisat 3 timmar i veckan;

att han under tiden från och med höstterminen 1941 till och med vårterminen 1945, då hans anställning vid universitetet upphörde i samband med inrättandet därstädes av ett lektorat i ryska språket, uppburit arvode med 2 400 kronor för läsåret;

att de Roubetz alltsedan höstterminen 1920 varit anställd vid nya elementarskolan i Stockholm såsom timlärare i ryska språket, därvid hans undervisningsskyldighet till och med läsåret 1930—1931 varit av varierande omfattning och uppgått till lägst 8 och högst 17 timmar för vecka samt där-

efter omfattat 24 timmar för vecka utom under vårterminen 1948, då undervisningen varit begränsad till 18 timmar för vecka;

att hans avlöning vid sistnämnda skola från och med läsåret 1942—1943 till och med läsåret 1946—1947 utgjort 8 208 kronor för läsår;

att han varit anställd såsom lärare i ryska vid Uppsala enskilda läroverk och privatgymnasium med en undervisningsskyldighet av 5 timmar i veckan under tiden höstterminen 1926—vårterminen 1931, under vilken tid skolan åtnjutit statsunderstöd;

att han från handelshögskolan i Stockholm, där han under tiden höstterminen 1921—vårterminen 1946 varit anställd såsom lektor i ryska med en undervisningsskyldighet av 9 timmar för vecka, från och med den 1 juli 1946 uppbär en årlig pension å 2 746 kronor;

samt att han beräknas sluta sin tjänstgöring vid nya elementarskolan i Stockholm med utgången av vårterminen 1948.

Hos Kungl. Maj:t har de Roubetz anhållit att bliva tillerkänd pension.

Skolöverstyrelsen har tillstyrkt, att pension av statsmedel beredes de Roubetz, att utgå från och med månaden näst efter den, varunder han lämnar sin anställning vid nya elementarskolan i Stockholm.

Statskontoret har i utlåtande den 18 mars 1947 förordat, att pension utverkas åt de Roubetz i hans egenskap av timlärare vid sistnämnda skola, därvid emellertid enligt ämbetsverkets uppfattning vid pensionsförmånernas bestämmande hänsyn borde tagas även till de Roubetz' tjänstgöring vid Uppsala universitet och de med denna tjänstgöring förenade löneförmånerna. I anslutning härtill och med utgångspunkt från de intill den 1 juli 1947 gällande pensionsbestämmelserna har statskontoret beträffande den närmare beräkningen av pensionen anfört följande.

Enligt vad utredningen i ärendet utvisar åtnjöt de Roubetz från Uppsala universitet under vårterminen 1945, efter vilken termin han slutade sin anställning vid universitetet, en årlig lön av 2 400 kronor, samt åtnjuter för närvarande från elementarskolan en årlig lön av 8 208 kronor. Summan av dessa avlöningsförmåner, 10 608 kronor för år, synes böra tagas såsom utgångspunkt vid beräkandet av pensionsunderlag för de Roubetz. Sagda årsavlöning motsvarar ungefärligen lön jämte rörligt tillägg, kristillägg och provisoriskt tillägg i 21 löneklassen å I-ort enligt civila icke-ordinariereglementet, vilken löneklass är slutlöneklassen i 18 lönegraden för extra ordinarie tjänstemän. Pensionsunderlaget för denna lönegrad utgör enligt allmänna tjänstepensionsreglementet 4 236 kronor.

För hel pension torde i föreliggande fall böra förutsättas 30 tjänstår och såsom tjänstår torde endast böra tagas i betraktande tid, varunder de Roubetz haft en sammanlagd undervisningsskyldighet av minst 20 veckotimmar. Härvid har ämbetsverket funnit skäligt medräkna även två tredjedelar av det antal veckotimmar, varunder han från och med höstterminen 1926 till och med vårterminen 1931 tjänstgjort vid Uppsala enskilda läroverk och privatgymnasium. Pensionen skulle i enlighet med nämnda beräkningsätt grundas på en sammanlagd tjänstetid av 20 år. Pensionens grundbelopp blir då med sedvanliga avdrag för att pensionsavgifter ej erlagts ($\frac{20}{30} \times 4\,236 = 2\,824$; $2\,824 - 282 : 40 =$) kronor 2 541: 60 eller avrundat 2 544 kronor. Med

pension enligt denna beräkningsgrund bör följa rätt till rörligt tillägg och kristillägg.

Omräknad enligt kungörelsen nr 657/1947 uppgår den av statskontoret ifrågasatta pensionen till 3 408 kronor jämte rörligt tillägg enligt 1947 års grunder.

Det synes även mig skäligt, att de Roubetz kommer i åtnjutande av pension av statsmedel på grund av sin i ärendet åberopade verksamhet inom det statliga undervisningsväsendet. Mot de av statskontoret föreslagna huvudgrunderna för beräkningen av pensionsbeloppet har jag icke funnit anledning till erinran. Det antal tjänstår, som med utgångspunkt från dessa huvudgrunder bör tillgodoräknas de Roubetz, utgör emellertid rätteligen 21 och icke, såsom statskontoret angivit, 20. Pensionen bör i enlighet härmed bestämmas till 3 564 kronor jämte rörligt tillägg enligt 1947 års grunder. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att timpläraren vid nya elementarskolan i Stockholm Alexander de Roubetz må från och med månaden näst efter den, varunder han lämnar sin anställning, under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbara en årlig pension av 3 564 kronor.

12:o.

Förre vaktmästaren vid samrealskolan i Mönsterås Carl August Johansson. Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Johansson är född den 30 maj 1875 och således 72 år gammal;

att han från och med höstterminen 1911 intill den 1 oktober 1946 innehaft anställning såsom vaktmästare först vid kommunala mellanskolan i Mönsterås och, sedan denna skola enligt beslut av 1927 års riksdag successivt från ingången av läsåret 1928—1929 ombildats till statlig samrealskola, vid sistnämnda skola;

att hans avlöningsförmåner under de senaste fem åren uppgått till 1 572 kronor för år;

samt att, när Johansson vid samrealskolan i Mönsterås icke innehaft lönereglerad befattning, han icke författningsenligt är berättigad till pension.

Hos Kungl. Maj:t har *lokalstyrelsen för samrealskolan i Mönsterås* hemställt om utverkande av pension åt Johansson, att utgå från och med den 1 oktober 1946.

I särskilda utlåtanden, dagtecknade den 24 februari respektive den 28 mars 1947, ha *skolöverstyrelsen* och *statskontoret* tillstyrkt lokalstyrelsens framställning ävensom framlagt förslag rörande storleken av pensionen åt

Johansson. Pensionsbeloppet, fränsett tilläggsförmåner, har därvid — enligt i utlåtandena närmare angivna grunder — beräknats av skolöverstyrelsen till 1 284 kronor och av statskontoret till 1 740 kronor för år.

I likhet med myndigheterna finner jag mig böra förorda, att pension utverkas åt Johansson. De av skolöverstyrelsen och statskontoret föreslagna pensionsbeloppen synas mig emellertid för höga i förhållande till de av Johansson åtnjutna löneförmånerna. För egen del vill jag såsom i förevarande fall skäligen pension förorda ett belopp av 1 008 kronor för år jämte rörligt tillägg och kristillägg, att utgå från och med den 1 oktober 1946. Från och med den 1 juli 1947 omräknas pensionen enligt kungörelsen nr 657/1947 och kommer därefter att utgöra 1 356 kronor jämte rörligt tillägg enligt 1947 års grunder. Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att före vaktmästaren vid samrealskolan i Mönsterås Carl August Johansson må, räknat från och med den 1 oktober 1946, under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 1 008 kronor.

13:o.

Före överläraren vid tekniska skolan i Stockholm Johan August Färngren.
Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Färngren är född den 27 november 1884 och således 63 år gammal;

att han under tiden 1 januari 1917—30 juni 1945 varit anställd vid dåvarande tekniska skolan i Stockholm såsom överlärare i ämnet ciselering-gravering (metallkonst) med tjänstgöring — tillhoppa omfattande 18 timmar i veckan — såväl vid högre konstindustriella skolan som vid konstindustriella dag- och aftonskolorna;

att han härjämte under tiden 1 september 1936—30 juni 1945 tjänstgjort såsom tillförordnad överlärare inom högre konstindustriella skolan i ämnet konstindustriell fackteckning med en tjänstgöringstid av 4 ½ timmar för vecka;

att han efter den år 1945 genomförda omorganisationen av tekniska skolan i Stockholm under tiden 1 juli 1945—31 december 1946 varit tillförordnad huvudlärare vid fackavdelning för metallarbete vid konstfackskolan med en tjänstgöringstid av 15 à 16 timmar för vecka;

att han under vårterminen 1947 samt läsåret 1947/48 haft tillfällig anställning såsom timlärare vid konstfackskolan med 11 veckotimmars tjänstgöring men att i övrigt något lärarförordnande icke kunnat beredas honom efter utgången av år 1946;

att anställningen såsom timlärare beräknas upphöra med utgången av nästkommande maj månad;

att han under läsåren 1940/41—1944/45 vid tekniska skolan uppburit

avlöning med 3 525 kronor för år, vartill kommit oreglerat dyrtidstillägg och kristillägg;

samt att han efter fyllda 65 år är berättigad till pension från konstnärsklubben i Stockholm å 400 kronor för år.

Konstfackskolans styrelse har hos Kungl. Maj:t gjort framställning om utverkande av pension åt Färngren och därvid anfört bland annat följande.

Då Färngren år 1917 tillträdde överlärartjänsten i metallkonst saknades en arbetande verkstad vid skolan och hans första omsorg blev inrättandet av en sådan. Då skolan saknade medel till inköp av verkstadsutrustning, överflyttade han sin egen verkstad till skolan och anskaffade själv maskiner och verktyg, vilka senare överlämnats som gåva. Först år 1925 inköptes svarv och slipmaskin på skolans bekostnad. Fortfarande äger han en del av verkstadens utrustning. Ävenså deltog han som sakkunnig för den redan år 1919 planerade omorganisationen för tekniska skolans konsthantverkliga avdelningar, varvid han särskilt framförde krav på arbetande verkstäder.

I sin lärargärning vid skolan har Färngren alltid visat ett starkt intresse så väl för undervisningen som för eleverna. Många nu verksamma silversmeder äro utbildade av honom och att svenskt silversmide för närvarande står på en så hög både konstnärlig och yrkesteknisk nivå är i stor utsträckning Färngrens förtjänst.

Med stor kraft har han alltid hävdad kvalitetens betydelse och på det mest osjälviska sätt ägnat sina elever betydligt mera tid än vad skolans timplaner föreskrivit. Bland annat har han skaffat dem flera intressanta arbetsuppdrag till diverse kyrkor. På övertid och utan ersättning har han meddelat ett antal elever en ytterligare undervisning, som för dem möjliggjort avläggandet av gesällprov med högsta betyg.

Färngren har även varit en framstående skulptör och utfört konstverk av stort konstnärligt värde. Han är representerad på nationalmuseum och statens myntkabinett samt dramatiska teatern och som ciselör och silversmed har han deltagit i flera utställningar såväl inom som utom landet under åren 1910—1935.

Jämväl *överstyrelsen för yrkesutbildning* och *statskontoret* hava tillstyrkt, att pension beredes Färngren. Statskontoret har därvid anfört följande.

Statskontoret, som inhämtat att Färngrens anställning vid tekniska skolan i Stockholm utgjort hans huvudsakliga sysselsättning och förvärvskälla, tillstyrker, att genom framställning till riksdagen pension utverkas åt honom, sedan han numera efter skolans omorganisation icke längre kan erhålla fortsatt anställning vid densamma.

Avvägningen av pensionens storlek bör ske med utgångspunkt från de av Färngren under de senaste åren uppburna löneförmånerna och med tillämpning i övrigt av de för fastställande av riksdagspensioner i allmänhet gällande beräkningsgrunderna. Färngrens löneförmåner, som utgjort i grundlön 3 525 kronor för år jämte dyrtidstillägg enligt oreglerade grunder, motsvara s. k. nyreglerad avlöning å 4 026 kronor för år. Detta belopp svarar närmast mot lön i 14 löneklassen å G-ort (=4 104) i 1925 års civila löneplan, vilken löneklass utgör slutlöneklassen i 11 lönegraden för extra ordinarie tjänstemän. Pensionsunderlaget för nämnda lönegrad utgör enligt allmänna tjänstepensionsreglementet 2 760 kronor. Då Färngren vid sin avgång ur tjänst räknar mer än 30 tjänstår, bör pensionen med sedvanligt

avdrag för att pensionsavgifter ej erlagts alltså bliva (2 760 — 276 =) 2 484 kronor. Å beloppet torde böra utgå rörligt tillägg och kristillägg.

Omräknad enligt kungörelsen nr 657/1947 kommer den av statskontoret ifrågasatta pensionen att utgöra 3 324 kronor jämte rörligt tillägg enligt 1947 års grunder.

Jag tillstyrker, att pension från och med den 1 juni 1948 tillerkännes Färngren med sist angivna belopp, 3 324 kronor, och hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att förre överläraren vid tekniska skolan i Stockholm Johan August Färngren må från och med den 1 juni 1948 under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 3 324 kronor.

14:o.

Inspektören för statens spannmålslagerhus m. m. Filip Boman. Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Boman är född den 18 september 1884 och således 63 år gammal;

att han varit anställd som föreståndare vid statens spannmålslagerhus i Linköping sedan augusti 1922;

att han sedan oktober 1928 tillika innehåft befattning såsom inspektör för statens spannmålslagerhus, vilken befattning intill utgången av år 1935 varit att betrakta såsom deltidstjänst men därefter varit heltidstjänst;

att Boman under nu nämnda anställningar såsom lagerhusföreståndare och lagerhusinspektör åtnjutit arvoden, som i medeltal under de senaste 10 åren uppgått till 4 935 respektive 5 400 kronor, varjämte han från och med den 1 juli 1939 erhållit ett årligt hyresbidrag av 400 kronor;

att Boman utom sin tjänst blivit av statens spannmålsreglerande organ — statens spannmålsnämnd, svenska spannmålsföreningen och svenska spannmålsaktiebolaget — i stor utsträckning anlita som sakkunnig i lagrings- och utsädesfrågor, varjämte han av lantbruksstyrelsen sedan år 1933 anlåtats för granskning av inkomna ansökningar om lån ur spannmålslagerhusfonden;

att Bomans förberörda anställningar upphöra den 30 juni 1948 i samband med att statens spannmålslagerhus övertagas av svenska spannmålsaktiebolaget och att Boman beräknas icke komma att övergå i sistnämnda bolags tjänst;

samt att Boman icke blivit underkastad för anställningshavare i statens tjänst utfärdade pensionsbestämmelser.

Statens lagerhus- och fryshusstyrelse har hos Kungl. Maj:t gjort framställning om beredande av pensionsrätt för Boman.

Statskontoret har tillstyrkt utverkande åt Boman av pension till belopp av 3 552 kronor för år jämte rörligt tillägg enligt 1947 års grunder samt härvid anfört följande.

Vid avvägning av pensionen bör man enligt statskontorets mening icke utgå från den uppburna kumulerade inkomsten. Detta skulle nämligen resultera i att pensionsförmånerna bleve större än vad som skäligen kan vara motiverat med hänsyn till de med befattningarna förenade arbetsuppgifterna. Statskontoret vill föreslå, att pensionen åt Boman bestämmes med pensionsunderlaget enligt 1941 års allmänna tjänstepensionsreglemente för lönegrad Eo 15 eller 3 528 kronor såsom utgångspunkt. Såsom tjänstår synes böra tillgodoräknas honom tiden från och med den 1 juli 1923 (under tiden augusti 1922—juni 1923 utgjorde inkomsten allenast omkring 1 000 kronor) eller 25 år. Med beaktande jämväl av att Boman ej bidragit till pensioneringskostnaderna skulle pensionen alltså bliva $(3\,528 - 20/120 \times 3\,528 = 2\,940; 2\,940 - 294 =) 2\,646$ eller avrundat 2 652 kronor. Efter omreglering jämlikt kungörelsen nr 657/1947 skulle pensionen uppgå till $(2\,652 \times 136/100 \times 98,2/100 =) 3\,541:80$ eller avrundat 3 552 kronor för år. Med detta belopp bör följa rörligt tillägg enligt 1947 års grunder.

Frågan om familjepension efter Boman bör enligt statskontorets mening upptagas först framdeles i samband med eventuellt inträffande pensionsfall.

I likhet med myndigheterna tillstyrker jag, att Boman kommer i åtnjutande av pension av statsmedel, att utgå från den tidpunkt, då han i samband med avvecklingen av lagerhus- och fryshusstyrelsens verksamhet lämnar sina nuvarande anställningar hos styrelsen. Det av statskontoret föreslagna pensionsbeloppet synes mig emellertid väl lågt. För egen del vill jag förorda, att pensionen i nära anslutning till de av Boman åtnjutna löneförmånerna bestämmes med utgångspunkt från pensionsunderlaget för lönegrad Eo 18 enligt allmänna tjänstepensionsreglementet av år 1941, nämligen 4 236 kronor. I enlighet härmed och med tillämpning i övrigt av de av statskontoret föreslagna beräkningsgrunderna kommer pensionen, efter omräkning tillika enligt kungörelsen nr 657/1947, att utgöra 4 248 kronor jämte rörligt tillägg enligt 1947 års grunder. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att inspektören för statens spannmålslagerhus, tillika föreståndaren vid statens spannmålslagerhus i Linköping Filip Boman må från och med månaden näst efter den, varunder han lämnar sina anställningar, under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 4 248 kronor.

15:o.

Statens instruktör i hemslöjd Agda Mathilda (Mattis) Hörlén, född Lundberg. Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Hörlén är född den 14 december 1884 och således 63 år gammal;

att hon efter avlagd småskollärarynneexamen under tiden vårterminen 1904 — höstterminen 1911 varit anställd såsom ordinarie småskollärarynne

vid Hammenhögs folkskola i Kristianstads län, därvid hon erlagt vederbör-
liga pensionsavgifter;

att hon icke är berättigad till någon pension eller livränta på grund av
sagda anställning;

att hon, efter att våren 1937 under cirka en månad ha vikarierat å be-
fattningen såsom statens instruktör i hemslöjd, alltsedan den 1 maj 1937
eller alltså under närmare 11 år innehaft denna befattning;

att hon i sin nyssberörda befattning åtnjutit arvode, vilket från och med
den 1 juli 1945 utgjort 8 000 kronor för år, varå icke utgått några tilläggs-
förmåner;

samt att Hörlén — som år 1926 valts till ledamot av kommittén för hem-
slöjd och huslig ekonomi inom Stockholms län — från sistnämnda år till
och med år 1936 genom konsulentverksamhet m. m. varit verksam vid då
pågående upporganiserande av hemslöjdsrörelsen inom länet samt, efter
det för länet nybildad hemslöjdsförening den 1 januari 1935 börjat sin
verksamhet, varit föreningens sekreterare och verkställande ledamot, vilken
befattning hon utövat till inträdet i statstjänst.

Hos Kungl. Maj:t har *kommerskollegium* — i anledning av en av Hörlén
hos kommerskollegium gjord ansökning om pension — i skrivelse den 1
februari 1947 hemställt om utverkande av pension åt Hörlén och därvid
erinrat om att Hörléns företrädare å befattningen såsom statens instruk-
tör i hemslöjd Maria Kristina Rodenstam av 1935 års riksdag tillerkänts
viss pension samt vidare anfört, bland annat, följande.

I skrivelse den 30 augusti 1944 föreslog kollegium, att nu ifrågavarande
instruktörsbefattning måtte inordnas i lönegrad och upptagas på kollegii
stat. Under erinran om att vissa konsulentbefattningar å lantbruksstyrel-
sens stat, med vilka hemslöjdsinstruktören tidigare varit likställd, place-
rats i lönegrad A 24 eller högre lönegrad, framhöll kollegium, att även för
hemslöjdsinstruktören en löneställning i lönegraden A 24 enligt kollegii
mening kunde vara väl motiverad. I avvaktan på den omorganisation av
såväl den centrala som den lokala inspektions- och konsulentverksamheten,
vilken alltmera framstode såsom behöfvlig, inskränkte kollegium sig emel-
lertid till att föreslå, att instruktören i hemslöjd inordnades i kollegii stat
såsom extra ordinarie tjänsteman i lönegraden Eo 22. I statsverkspropo-
sitionen till 1945 års riksdag, tionde huvudtiteln, ansåg sig departements-
chefen icke för det dåvarande böra tillstyrka denna kollegii hemställan. I
anledning av väckta motioner om att statens instruktör i hemslöjd måtte
erhålla ställning såsom extra ordinarie befattningshavare i kommerskolle-
gium i 24 lönegraden, anförde emellertid 1945 års riksdag (skriv. nr 10),
att goda skäl syntes tala för befattningens inordning i löneplan, och riks-
dagen förutsatte, att frågan härom prövades senast i samband med upp-
kommande vakans å tjänsten. Riksdagen, som höjde årsarvodet från 6 700
kronor till 8 000 kronor, ansåg vidare, att undersökning borde ske rö-
rande möjligheterna att vid den nuvarande tjänstinnehavarens avgång från
tjänsten i någon form bereda henne pension, som på ett tillfredsställande
sätt svarade mot hennes gagneliga och maktpåliggande arbete.

Befattningen som hemslöjdsinstruktör är att hänföra till sådan stats-
tjänst, där man som regel ej torde kunna tillämpa vanlig tjänstårsberäk-

ning. Som statstjänst står befattningen ensam inom sitt område. För rekryteringen är man därför hänvisad till någon inom det enskilda hemslöjdsarbetet särskilt välmeriterad person, vilket medfört, att instruktören först vid en tämligen framskriden ålder kunnat inträda i statstjänsten, ett förhållande som synes böra ägnas särskild uppmärksamhet vid beräkningen av tjänstålder. Billigheten synes också kräva, att vid pensionsbeloppets avvägning hänsyn toges till ej endast löneförmånerna utan även arbetets särskilt kvalificerade beskaffenhet.

Hörléns insatser till hemslöjdens förkovran hava allmänt erkänts vara mycket betydelsefulla. Ett bevis härför är att hon tillerkänts *Illis quorum meruere labores*. Genom bland annat hållna kurser och föreläsningar samt anordnade utställningar har hon förmått avsevärt öka insikten om hemslöjdens betydelse både kulturellt och i försörjningshänseende, och genom sin verksamhet särskilt inom ungdomsföreningarna har hon utbrett förståelsen för hemslöjdens värde som fritidssysselsättning. På Hörléns initiativ har även igångsatts den engrosförsäljning av bruksvaror av olika hemslöjdsartiklar, som i försörjningshänseende kommit att betyda särskilt mycket för de mindre landsbygdshushållen.

Ovanligthängivet, effektivt och skickligt har fru Hörlén uppehållit befattningen, och vad angår göromålens omfattning anser sig kollegium kunna vitsorda, att denna motsvarar arbetet å en heltidstjänst.

Såsom skälig norm för pensionens avvägning torde kunna tagas den pension, som utgår å extra ordinarie tjänst i lönegraden Eo 22 eller den tjänsteställning, som av kollegium till 1945 års riksdag föreslogs. Å nämnda tjänst utgör pensionsunderlaget 5 124 kronor. Efter den reduktion med tio procent, som är bruklig för fall att inga pensionsavgifter betalats, skulle pensionsbeloppet uppgå till 4 612 kronor. Den brist i tjänstår, som onekligen föreligger, må kunna anses motvägd genom fru Hörléns arbetsinsats, vilken får betraktas såsom mer än vanligt värdefull och som redan av riksdagen vitsordats just i pensionsavseende vara särskilt kvalificerad.

Statskontoret har tillstyrkt, att pension utverkas åt Hörlén, och därvid till en början anfört följande.

I händelse av avgång ur tjänst med utgången av december 1947 kan Hörlén åberopa en anställningstid i statens tjänst om 10 år 9 månader. Hennes statliga anställning har alltså icke varit av sådan omfattning, som enligt tillämplad praxis utgör förutsättning för medgivande av riksdagspension. Vid bedömande av frågan om pension bör utverkas åt Hörlén anser statskontoret emellertid hänsyn böra tagas även till hennes långvariga verksamhet å hemslöjdens område före tillträddandet av den statliga befattningen. Statskontoret är därför för sin del berett tillstyrka, att pension beredes Hörlén vid hennes avgång ur tjänst.

Beträffande storleken av pensionen har statskontoret med utgångspunkt från de intill den 1 juli 1947 gällande pensionsbestämmelserna förordat ett belopp av 2 376 kronor för år jämte rörligt tillägg och kristillägg. Ämbetsverket har härvid anfört följande.

I enlighet med de vid bestämmande av riksdagspensioner regelmässigt tillämplade grunderna bör pensionsbeloppet avvägas med utgångspunkt från det av Hörlén under de senaste åren uppburna arvudet å 8 000 kronor för år. Detta arvode motsvarar efter omräkning till lön, varå utgår rörligt tillägg och kristillägg, ungefärligen lönen i 17 löneklassen å I-ort enligt

civila icke-ordinariereglementet, vilken löneklass är slutlöneklassen i 14 lönegraden för extra ordinarie tjänstemän. Pensionsunderlaget för nämnda lönegrad utgör enligt allmänna tjänstepensionsreglementet 3 300 kronor. Pensionen bör vidare enligt statskontorets mening skäligen grundas på en sammanlagd tjänstetid av 20 år, varvid även bör räknas med att för hel pension skulle erfordrats allenast 25 tjänstår. Pensionsbeloppet blir då med sedvanligt avdrag för att pensionsavgifter ej erlagts ($3\,300 - 20/100 \times 3\,300 = 3\,300 - 660 = 2\,640$; $2\,640 - 264 =$) 2 376 kronor, förutom rörligt tillägg och kristillägg.

Omräknad enligt kungörelsen nr 657/1947 kommer den av statskontoret föreslagna pensionen att utgöra 3 180 kronor jämte rörligt tillägg enligt 1947 års grunder.

Även jag anser, att Hörlén bör komma i åtnjutande av pension av statsmedel. På grund härav och då jag icke har något att erinra emot att pensionen bestämmes till det av statskontoret ifrågasatta beloppet — omräknat i enlighet med vad nyss angivits — hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att statens instruktör i hemslöjd Agda Mathilda (Mattis) Hörlén, född Lundberg, må från och med månaden näst efter den, varunder hon lämnar sin anställning, under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 3 180 kronor.

16:o.

Förre båtmanen vid Malmö lotsplats Nils Peter Berggren. Av handlingarna i ärendet inhämtas,

att Berggren är född den 21 mars 1884 och således nära 64 år gammal;

att han den 1 maj 1927 inträtt i lotsverkets tjänst och sedan dess tjänstgjort såsom båtbiträde — nuvarande benämning båtman — vid Malmö lotsplats intill utgången av år 1947;

att han från och med den 1 juli 1935 antagits till extra tjänsteman och senast åtnjutit lön enligt löneklass 10 av lönegrad Cg 7 i ortsgrupp 3;

att hans avlöning såsom båtman under åren 1940—1947 utgjort i medeltal 3 943 kronor för år inberäknat tilläggsförmåner, varjämte han uppburit ersättning för gaturenhållning m. m. med i medeltal omkring 430 kronor för år;

samt att Berggrens tjänstgöring vid lotsverket varit av sådan omfattning, att han icke kunnat åtaga sig annat arbete vid sidan av tjänsten i lotsverket.

Lotsstyrelsen har hos Kungl. Maj:t hemställt om utverkande åt Berggren av pension till skäligt belopp.

Statskontoret har — under erinran att statsmakterna tidigare ansett sig böra bevilja pension åt båtbiträde vid lotsplats (jfr 1945 prop. nr 192, p. 10; bankoutsk. utl. nr 26, p. 14; riksd. skriv. nr 220) — tillstyrkt utverkande av

pension åt Berggren med 1 500 kronor för år. I fråga om pensionsbeloppets storlek har statskontoret anfört följande.

Av utredningen i ärendet framgår, att Berggren kan åberopa en tjänstetid av 20 år 8 månader. Hans båtmanslön har under de senast förflutna åtta åren i medeltal uppgått till 3 943 kronor för år, motsvarande efter avdrag av däri ingående rörliga tillägg ungefärligen en grundlön å 3 009 kronor. Detta grundlönebelopp svarar närmast mot grundlön å F-ort i slutlöneklassen i lönegrad Eo 2 civila icke-ordinariereglementet eller löneklass 5. Pensionen torde sålunda böra bestämmas med utgångspunkt från det i allmänna tjänstepensionsreglementet för nämnda lönegrad stadgade pensionsunderlaget 1 776 kronor. Med beaktande tillika av att Berggren icke erlagt några pensionsavgifter skulle pensionsbeloppet bli (1 776 — $37/120 \times 1 776 = 1 228:40$; $1 228:40 - 122:84 =$) 1 105 kronor 56 öre eller avrundat 1 116 kronor för år. Efter omräkning jämlikt kungörelsen nr 657/1947 uppgår sistnämnda belopp till avrundat 1 500 kronor. Statskontoret får sålunda föreslå, att pensionen till Berggren bestämmas till 1 500 kronor för år, vartill bör komma rörligt tillägg enligt 1947 års grunder.

I enlighet med statskontorets förslag hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att förre båtmannen vid Malmö lotsplats Nils Peter Berggren må, räknat från och med den 1 januari 1948, under sin återstående livstid från anslaget till diverse pensioner och understöd m. m. uppbära en årlig pension av 1 500 kronor.

Vad föredraganden sålunda under punkterna 1:o—16:o hemställt, däri statsrådets övriga ledamöter instämma, bifaller Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Carl Olov Sommar.